

**„УВИДИМО СІ НА САФАТОВІ ДОЛИНІ“: ОЗНАЧЕННЯ ПОТОЙБІЧЧЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ
ЕСХАТОЛОГІЧНИХ ОБРАЗІВ У МІКРОТЕКСТАХ „ГАЛИЦЬКО-РУСЬКИХ НАРОДНИХ
ПРИПОВІДОК“ ІВАНА ФРАНКА**

У статті розглянуто паремії лексикографічного збірника „Галицько-руські народні приповідки“ І. Франка, що репрезентують систему уявлень респондентів про потойбіччя. Важливим сегментом вірувань певної етнокультурної спільноти є потрактування реалій позаземного буття, яке, за усталеною релігійною картиною світу (у нашому випадку християнства), регламентоване чіткими правилами та законами, де превалує закон Божественної справедливості.

Ключові слова: паремія, мікротекст, мікротекст паремії, потойбіччя, реалії потойбіччя, есхатологія, есхатологічні уявлення.

У паремійному корпусі лексикографічного збірника І. Франка „Галицько-руські народні приповідки“ ідентифіковано чимало культурних феноменів, котрі потребують ґрунтовних студій. Найменш дослідженою є сфера духовного буття українців, що широко втілена в численних мікротекстах паремій. Важливим аспектом релігійного досвіду християн є прийняття та потрактування реалій потойбічного життя, яке є логічним продовженням фізичного існування людини, іншою проекцією неперервного людського буття. Потойбічне життя, відповідно до системи релігійних постулатів, триває вічно та пов'язане з короткотривалим земним, що його регламентує.

Паремійний матеріал лексикографічного збірника І. Франка став предметом низки лінгвокультурологічних студій, однак лише поодинокі з них розглянули мікротексти приповідок, що стосуються сакральної сфери (Ю. Шевельов, А. Куза, Н. Піддубна, І. Тарасюк, Н. Хобзей, І. Чибор), яка широко репрезентована в аналізованій праці. Саме це стало підставою для опрацювання паремійного матеріалу „Галицько-руських народних приповідок“ І. Франка, адже поза увагою сучасної україністики залишився важливий фрагмент мовно-культурної дійсності, що стосується сфери релігійного життя українців.

У лексикографічному збірнику І. Франка виокремлюємо чималу групу паремій, котрі містять у собі безпосередню чи опосередковану згадку про потойбіччя. Зважаючи на обсяг розвідки, апелюватиме лише до 32 мікротекстів, які репрезентовані у 22 тематичних групах: **Бог.** 217; **Богач.** 49; **Вернути.** 2; **Взяти.** 14; **Видіти.** 46, 47, 48; **Виперти ся.** 1; **Виплата.** 3; **Виправити.** 4; **Вирвати.** 4, 1; **Вирядити.** 1; **Вистати.** 3; **Возити.** 1; **Втекти.** 17; **Готувати.** 3; **Ждати.** 4, 13; **Жидівський.** 5; **Жити.** 46; **Кара.** 15, 16, 19;

Осафат. 1; **Світ.** 27, 45, 46, 47; **Суд.** 11; **Тамтой світ.** 1. **Чоловік.** 79. Відібрані паремії відображають загальні уявлення респондентів про реалії позаземного життя та репрезентують есхатологічні візії, що є невід'ємним та органічним сегментом християнської духовної традиції.

1. „Тамтой світ“ у народній свідомості та системі вірувань. У паремійному корпусі „Галицько-руських народних приповідок“ відображено народні вірування щодо реалій потойбічного життя. Смерть – найдраматичніша й водночас невідворотна частина людського буття. Щоправда, інколи вона може бути очікуваною, бо звільняє людину від земних страждань: **Бог.** 217. *Коби го Бог уже раз із того світа зібрав! (Наг.). Говорять про ненадійного хорого чоловіка, що не жисє, а мучить ся. Пор. WanderII, 108 (Gott 2656) [Ф., 1901, с. 79].*

На думку респондентів, світ живих відмежований від світу померлих. Там діють інші правила, побутують інші закони. Перейшовши в потойбіччя, людина не може взяти з собою земних надбань, що оприявлені у статках чи соціальних преференціях: **Богач.** 49. *Ци богач, ци бідний, нічо з собов на тамтой світ не забере. (Наг.). По смерти щезають усі соціальні рїжницї; пор. Wand. III, 1619 (derReiche 166) [Ф., 1901, с. 98]; **Світ.** 46. *На тамтой світ нічого з собов не возьмеш. (Наг.). Смерть кінчить органічне життя, але полишає спомини в душі. Пор. Нос. ст. 357; Wand. V, Welt 396 [Ф., 1909, с. 70].* Перетнувши межу межисвіття, людина не може повернутися з потойбіччя у світ живих: **Видіти.** 46. *Тогди го будеш видів, як свого вітцьи з тамтого світа. (Наг.). Знач. не побачиш ніколи. Докладніше висловлена та сама думка, що висше ч. 36 [Ф., 1901, с. 166]; **Ждати.** 13. *Так ми на нього ждати, як на свого тата з тамтого світа. (Цен.). Знач. не прийде ніколи [Ф., 1907, с. 99]; **Жити.** 46. *Йому так жити, як мому татови з тамтого світа прийти. (Наг.). Говорять про хорого, на якого видужанє нема надії [Ф., 1907, с. 122].* Люди, яким вдалося повернутися з тамтого світу, на думку респондентів, прислуговували темним силам: **Вернути.** 2. *Вернуло би го з тамтого світа! (Наг.) Проклите, щоб чоловік умер і знов ожив. Таким людям приписують надзвичайну силу, найчастіше се „двудушники“, упирі, слуги і запродаңці злого духа [Ф., 1901, с. 147].****

У „Галицько-руських народних приповідках“

знаходимо паремію, яка у жартівливій формі інтерпретує реалії потойбічного побутування, що, очевидно, є доволі привабливими та комфортними: **Тамтой світ**. 1. *На тамтім світі мусит бути добре, то ніхто відтам не вертає.* (Мик. н. Дн.). *Жартлива поговорка про загробове житє* [Ф., 1909, с. 194].

Інтерпретуючи посмертне буття, респонденти накладають на нього параметри світу живих. Наприклад, розповсюдженою є віра у зустріч в потойбіччі близьких друзів чи опонентів: **Світ**. 27. *Звидимо сі на тамтім світі.* (Наг.). *Говорять товариші, що розстають ся на завше.* Пор. *Wand. V, Welt 573* [Ф., 1909, с. 69]; **Видіти**. 48. *Увидимо сі на тамтім світі.* (Наг.). *Говорять розстаючись або в сварці, зарікаючись не сходити ся більше* [Ф., 1901, с. 167]. Вічність є перманентною ознакою потойбічного світу, на відміну від швидкоплинного земного життя. Зобов'язання позичальника перед позичкодавцем у світі живих, на думку респондентів, можуть трансформуватися й у потойбіччя: **Взяти**. 14. *Взвиз на будущий вік.* (Наг.). *Взяв з наміром віддати на будущий вік, тоб-то в загробному житю, знач. не віддати ніколи, запропастив* [Ф., 1901, с. 155].

Позбувшись земного життя, людина потрапляє в посмертний світ, де її очікує відплата за вчинене [див. нижче]: **Кара**. 15. *Кождий на тім світі буде мав свою кару.* (Сенеч.). *Йому відплатять за всі його прогріхи.* УПоляків: *Karazlegonietimie. Adalb. Kara 10* [Ф., 1907, с. 243]. Покарання, безперечно, може реалізуватися в реаліях світу живих: **Кара**. 16. *Нема на вас кари божеї та покаянь.* (Наг.). *Нарікала жінка на своїх кривдників* [Ф., 1907, с. 243]; **Кара**. 19. *Чи не кара божа на мене?* (Наг.). *Зітхав чоловік, якого постигла якась несподівана напасть* [Ф., 1907, с. 244]. У потойбіччі на винних чекає справедливий суд без посередників [див. нижче]: **Світ**. 45. *На тамтім світі вже адуката не купиш.* (Дрог.). *Там відмірюють по справедливості кару і надгороду* [Ф., 1909, с. 70]. На того, хто завинив, за народним повір'ям, чекає покарання: **Возити**. 1. *А возив би тобов дідько поліна на тамтім світі!* (Воробл.). *Прокляте основане на віруваню в таку кару в загробнім житю* [Ф., 1905, с. 252].

Чимало паремій, що містять згадку про потойбічний світ, евфемістично позначають власне смерть: **Світ**. 47. *На тамтой світ сі вибрав.* (Наг.). *Умер* [Ф., 1909, с. 70]; приготування до смерті: **Готувати**. 3. *Готує сі як на смерть.* (Наг.) *...як на тамтой світ.* (Наг.). *Говорить, коли хтось повільно, нерадо приготовлюєть ся до якогось діла* [Ф., 1905, с. 441]; завдання комусь шкоди чи смерті: **Виправити**. 4. *Виправив го на тамтой світ.* (Наг.). *Знач. убив, замучив на*

смерть або довів до смерти ліченєм [Ф., 1901, с. 183]; **Вирядити**. 1. *Вирьдидив го на тамтой світ.* (Наг.). *Знач. виправив, вислав, тоб то вбив або через занедбанє, моренє голодом довів до смерти* [Ф., 1901, с. 187].

На думку респондентів, „тамтой світ“ може бути не лише місцем вічного спочинку, а й надійним сховком: **Втекти**. 17. *Хиба би втік на тамтой світ.* (Наг.). *Scil. Щоб я його не зловив* [Ф., 1905, с. 286].

2. Страшний (Божий) суд: есхатологічні уявлення в паремійному корпусі І. Франка. Дотримання Божественного Закону, згідно з постулатами святописемного тексту, регламентує життя людини в реаліях сьогодення та розповсюджується на потойбічне буття. У Біблії в численних контекстах відображено людський суд та Божий, де останній займає вагоміше місце та вирізняється масштабністю й всеохопністю. На відміну від людського суду, котрий обмежений координатами фізичного існування людини, Божественне правосуддя інколи „проявляється в нинішньому житті, але часто йдеться про майбутній суд“ [2, с. 1023]. Автори святописемних текстів не сумніваються в невідворотності прийдешнього Божого суду; „те, що буде майбутній суд, вважають аксіомою“ [там само]. Саме ця безапеляційна віра відображена в мікротексті паремії: **Суд**. 11. *На страшнім судї відповіш за тото.* (Наг.). *Говорять злочинцеви, якого не досяг земний суд* [Ф., 1909, с. 185]; **Ждати**. 4. *Ждемо того, як страшного суду.* (Вікно). *Scil. тої кари, якогось лиха* [Ф., 1907, с. 99].

У лексикографічному збірнику І. Франка натрапляємо на паремію, де відображено вірування людей у те, що новопомерлі мусять очікувати Божественного правосуддя: **Вистати**. 3. *Вистане до страшного суду.* (Наг.). *Кажуть про труну або про одежу, в яку одягають мерця* [Ф., 1901, с. 191]. В іншому мікротексті „Галицько-руських народних приповідок“ означено це місце – „такий кут“. На думку упорядника, в паремії відображено давні теологічні рефлексії щодо лімбу – місця у потойбіччі, де люди очікують вирішення долі, тобто означення перспектив посмертного життя: **Чоловік**. 79. *Чоловік по смерти не йде зразу ні до пекла, ні до неба. Є такий кут, де всі чекають суду.* (Папір.). *Народне віруванє, основане на старожидівській традиції про т. зв. лімб, або середнє місце між небом і пеклом* [Ф., 1910, с. 315]. Лімб (*лат. limbus, im – 1*) край, облямівка, берег, обшивка [6, с. 452]), за середньовічними богословськими уявленнями, „стан чи місце перебування душ, що не заслужили пекла і вічних мук, але й не могли ввійти до рай аж до спокутування, яке здійснив Ісус Христос (*limbuspartum – Л. [лімб – Г. Т.] отців*), чи душ,

[...] котрі не отримали хрещення й несуть на собі первородний гріх (*limbuspuerorum* – Л. [лімб – Г. Т.] немовлят“ [5, с. 1657]. Дослідникам складно визначити період, коли термін *лімб* почали використовувати для позначення місця в потойбіччі, однак вони стверджують, „що в XIII ст. він вже використовувався повсюдно в Європі“ [там само]. Відомо, що в католицькій теології це питання розглядали „на 4-му Латеранському Соборі (1215) і в остаточній версії затвердили на Флорентійському Соборі“ [9, с. 567], однак згодом його використання було обмежене, а після Піс-тойського синоду 1786 заборонене. З постанов означеного синоду випливало, що: „богослови, котрі захищали вчення про лімб, є еретиками“ [5, с. 1657 – 8].

Божий суд „не є якимось безособистісним процесом, втіленням певних беззаперечних принципів, це поняття вмщує винятково персональний аспект. Концепція суду тісно пов'язана з характером Бога, Його милосердям, благодаттю, праведністю, істиною і т.д.“ [7, с. 791]. Богослови стверджують, що „на завершальному суді Бог виступає Прокурором і Суддею нечестивих“ [10, с. 1171]. Подібно уявляли собі Божественне правосуддя й респонденти лексикографічного збірника І. Франка. Це відображено у паремії, що стосується реалій людського правосуддя: **Випер-ти ся**. 1. *А випер би сі тебе Пан Біг на страшнім суді! (Наг.). Прокляте, про чоловіка, який прим. у суді заперечує річ, що сам бачив, або зробив* [Ф., 1901, с. 179].

Перманентною ознакою Страшного суду є домінування закону Божественної справедливості, на яку не впливає майновий статус людини в часі її земного життя: **Виплата**. 3. *Станемо на єдній виплаті, ци бідні, ци багаті. (Яс. С.). Знач. станемо однаково на божім суді, де всякому буде віддано по справедливості* [Ф., 1901, с. 181].

3. Сафатова (Осафатова) долина – місце страшного суду. У святописемній літературі на-трапляємо на означене місце, де „Господь буде вершити суд над народами“ [1, с. 409]. Йдеться про Йосафатову долину, названу так Йоїлем [7, с. 372]. Біблієантропонім Йосафат (Йошафат) належить до теофорних імен, оскільки містить у своїй структурі назву Бога: hw`Øhu+. В цілому біблієантропонім означає „Яхве розсудив“ [1, с. 409]; [foP?=!] fr^?* – 1. Судити; 2. Присудити (засудити) [4, с. 376].

Біблієсти не можуть чітко означити локалізацію цього географічного об'єкта. У навколорі-лінійній літературі його ідентифікували з різними локаціями на теренах Близького Сходу [7, с. 372]. У святописемній есхатології Йосафатова долина – місце у потойбіччі, де відбудеться страшний суд та реалізується Божественна справедливість

щодо людей. У лексикографічному збірнику ре-спонденти виявили обізнаність зі святописемною історією. У примівках онім Йосафат трапляється у різних орфографічних варіантах – *Сафат, Оса-фат*. Мікротексти паремій відображають, як за-значає упорядник, народне вірування про місце потойбічного суду: **Осафат**. 1. *Здибаємо ся на Осафатовій долині. (Лучак.). Народне віруванє про місце страшного суду.* [Ф., 1908, с. 481]; **Видіти**. 47. *Увидимо сі на Сафатові долині. (Наг.). Говорять розстаючи ся з кимось не зав-сігди, без надії побачити ся ще в житю. Йосафа-това долина – легендове місце страшного суду* [Ф., 1901, с. 166].

4. Судний день (Йом-Кіпур) в „Галицько-руських народних приповідках“. В паремійно-му корпусі лексикографічного збірника І. Франка виявлено три мікротексти (**Вирвати**. 1, 4; **Жидів-ський**. 5), які містять згадку про Йом-Кіпур гWPyK!-<оу, який має низку перекладних варіантів, що широко використовуються в сучасній біблієстиці: „Судний день“ [4, с. 181]; „свято Всепощення“ [3, с. 797]; „день покриття (гріхів)“ [1, с. 233]; „День очищення“ [2, с. 799]. Даньогєбрєйський геортонім „(z), <уг]WPyK!h^-<оу [uõmhakkirûgîm] – Судний день“ [4, с. 181] в „в більш популярній формі відомий як YomKippur“ [2, с. 799] походить від лексеми „(z), гWPyK! – прощення, відпущення“ [4, с. 181].

У гєбрєйській традиції Йом-Кіпур (Судний день) мав особливу патетику та врочистість. Упо-рядники „Dictionary of Biblical Imagery“ (у пере-кладі „Словарь библейских образов“) зазначають, що „за законом Мойсея, щорічно вшановували шість свят й один піст (йом кіпур), на яких про-славляли Богу безнастанну доброту щодо Свого народу“ [10, с. 885]. День очищення припадав на „десятий день сьомого місяця (Тішрі [вересень – жовтень – Г. Т.]“ [3, с. 797]. Цей день „був днем святкового зібрання“ [1, с. 233]; люди мали відпо-чивати від будь-якої роботи і „упокорювати ДУ-шу“, hn`u*?r#n, тобто постити“ [3, с. 797]. Особливий церемоніал супроводжував богослужіння в Храмі. У День очищення первосвященик умивався та одягався в білий одяг, що не містив атрибутів священничої влади [2, с. 799]. Зі слів Ф. Рінекера та Г. Масра, „це був єдиний в році день, коли Закон приписував піст і коли первосвященик міг зайти в Святе Святих скрині і храму“ [1, с. 233 – 234]. Священнослужитель через жертвоприношення „здійснював перед Господом повне очищення своїх гріхів“ [1, с. 234]. Задля очищення від гріхів всього народу з-поміж жертвних тварин (цапів), кинувши жереб, первосвященик обирав тварину „для Господа“ (hw`Øhu+!^) і „ла-Азазель“ (lz}az`u&l^) [3, с. 797 – 8] – „для демона“. Так

званий „цап офірний“ *брав* на себе гріхи народу і його згодом відводили в пустелю. Азазель в івриті „(z), lz}az`u& – 1. злий дух; 2. (*перен.*) чорт (дідько)“; зворот „llz}az`u&l* – До дідька!“ [4, с. 181].

Респонденти паремійного корпусу були обізнані зі старозавітними текстами, юдейською традицією святкувань, яку культивували представники гебрейської етнокультурної спільноти на теренах Галичини. В означених пареміях відображено своєрідний досвід міжкультурної взаємодії. Ймовірно, у свідомості респондентів поєдналися елементи святкування Йом-Кіпур, що накладалися на реалії релігійного життя тогочасних юдеїв. У лексикографічному збірнику І. Франка натрапляємо на усталене переконання, за яким, як стверджують респонденти, в період Судного дня хтось з гебреїв мусів умерти: **Жидівський.** 5. *В жидівський судний день усе мусит єдного жида в школі вирвати. (Дрог.). Вірять, що в кожній школі в той день один жид мусит нагло вмерти* [Ф., 1907, с. 114]. З цим повір'ям пов'язані й прокляття, за допомогою яких люди бажали смерті своїм опонентам: **Вирвати.** 4. *Вирвало би ті, як Жида в судний день! (Наг.). Прокляте: щоб ти нагло згинув, пор. висше ч. 1* [Ф., 1901, с. 186]; **Вирвати.** 1. *Аби йому вирвало, що йому наймилийше, як він міні вирвав мою працю. (Заліц.). Прокляте. Вирвало тут у значіно: аби якийсь демон ухопив. Натяк на жидівського ангела смерти, який буцім то що року в судний день „вириває“ одного Жида, знач. забирає його з тілом так, що ніхто не знає, де він подів ся* [Ф., 1901, с. 185].

5. Паремійний збірник “Галицько-руські народні приповідки” І. Франка в зіставленні з європейськими. Лексикографічна праця І. Франка „Галицько-руські народні приповідки“ Поповнила українську пареміографію новим корпусом самобутнього лінгвістичного матеріалу, який презентувався в контексті загальноєвропейської пареміологічної практики. На думку С. Пилипчака, „Пареміологічна студія Івана Франка [...] постала на основі національних та європейських добутоків у цій галузі. Науковець виконав колосальну пропедевтичну роботу, ознайомившись із працями німецьких (М. Валь, К. Вандер, Й. Галлер, К. Крумбахер, С. Франкен, Г. Фрішбер), польських (С. Адальберг, О. Кольберг, Л. Чапінський, А. Цінціале), чеських (А. Затурецький, Я. Лабінський, Ф. Челаковський), російських (В. Даль, М. Дикарев, П. Симоні), сербських (А. Гільфердінг), сербо-лужицьких (Е. Мука), білоруських (І. Носович), болгарських (П. Славейков) пареміологів, а також провівши детальний аналіз найвагоміших здобутків національної пареміології та пареміографії, що на той час мала вже низку вагомих пам'яток“ [8, с. 9 – 10].

З-поміж 32 проаналізованих мікротекстів віднайдено відповідники у 3 чужомовних пареміологічних працях щодо 5 паремій. У препарованих пареміях упорядник покликається на праці німецьких (*Карл Вандер „DeutschesSprichwörter-Lexicon. EinHausschatzfürdasdeutscheVolk, herausgegebenvonKarlFriedrichWilhelmWander“*, 1866 – 1880), польських (*Самуель Адальберг „Księgaprzysłów, przypowieściwyrażeń przysłówiowychpolskich, zebrał iopracował SamuelAdalberg“*, 1889), білоруських (*Іван Носович „Сборникъ білорусскихъ пословиць, составлень И. И. Носовичемъ“*, 1874) лексикографів, а саме: **Карла Вандера: Той світ: 3. Бог.** 217. *Коби го Бог уже раз із того світа зібрав! (Наг.). Говорять про ненадійного хорого чоловіка, що не живе, а мучить ся. Пор. Wander II, 108 (Gott 2656) – „Wennsie Gottzusi-chnähme, wärensiewohlaufgehoben“* [Ф., 1901, с. 79]; **Світ.** 27. *Звидимо сі на тамтім світі. (Наг.). Говорять товариші, що розстають ся на завше. Пор. Wand. V, Welt 573– „Den werde ich erst in jener Welt wiederschen“*[Ф., 1909, с. 69]; **Богач.** 49. *Ци богач, ци бідний, нічо з собов на тамтой світ не забере. (Наг.). По смерти щезають усі соціальні ріжницї; пор. Wand. III, 1619 (derReiche 166) – „Reicheund Armekönnennichtsmitaus der WeltnehanalseinSterbekleid“* [Ф., 1901, с. 98]; **Самуеля Адальберга: Кара.** 15. *Кождий на тім світі буде мав свою кару. (Сенеч.). Йому відплатять за всі його прогріхи. У Поляків: Karazlegonietimie. Adalb. Kara 10* [Ф., 1907, с. 243]; **Карла Вандера та Івана Носовича: Світ.** 46. *На тамтой світ нічого з собов не возьмеш. (Наг.). Смерть кінчить органічне жите, але полишає спомини в душі. Пор. Нос. ст. 357 – „На тэй свѣтъ усего не заберешь. Говорять противъ зависти“; Wand. V, Welt 396– „Man kann nichts mintnehmen aus der Welt“* [Ф., 1909, с. 70].

Отже, паремії „Галицько-руських народних приповідок“ І. Франка, що містять у своїй структурі найменування потойбіччя кризь призму естатологічних уявлень респондентів, репрезентують важливий фрагмент монокультурної картини світу українців. Предметом цієї розвідки стали приповідки, що містять згадку про світ померлих та реалії потойбічного існування, які витворилися під впливом свято писемної літератури та прадавніх вірувань українців. Паремії означеної тематичної групи є невеликим, однак вагомим компонентом релігійного буття українців.

Література

1. Библийская энциклопедия Брокгауза / [авт.-сост. Ф. Ринкер, Г. Майер]; [пер. с нем. В. М. Иванова и др.]. – Кременчуг, 1999. – 1088 с.
2. Евангельский словарь библейского богословия / [под ред. У. Элзулла]; [пер. с англ. В. Н. Гаври-

- лова]. – СПб. : Библия для всех, 2000. – 1232 с.
3. Еврейская энциклопедия. Сводъ знаний о еврействѣ и его культурѣ въ прошломъ и настоящемъ: в 16 т. / [под общ. ред. д-ра Л. Каценельсона и барона Д. Г. Гинзбурга]. – Т. 8. – СПб. : Издательство Брокгаузъ-Ефронъ. – Б. Р. В. – 968 с.
 4. Иврит-русский словарь / [ред. д-р Б. Подольский]. – Тель-Авив : Рольник ; М. : Русский язык, 1992. – 400 с.
 5. Католическая энциклопедия: в 5 т. / [глав. ред. В.Л. Задворный]. – Т. II (И – Л). – М. : Издательство Францисканцев, 2005. – 1818 с.
 6. Латинско-русский словарь / [сост. И. Х. Дворецкий]. – М. : Русский язык, 2002. – 846 с.
 7. Новый библейский словарь: в 2 ч. / [пер. с англ. Т. Г. Батухтина и др.]. – СПб. : Мирт, 2001. – Ч. 2. Библейские реалии. – 1014 с.
 8. Пилипчук С. Галицько-руські народні приповідки: пареміологічно-пареміографічна концепція Івана Франка / Святослав Пилипчук. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 220 с.
 9. Религия: энциклопедия / [сост. и общ. ред. А. А. Грицанов, Г. В. Синило]. – Минск : Книжный дом, 2007. – 960 с.
 10. Словарь библейских образов / [под общ. ред. Л. Райкена и др.]; [пер. с англ. Б. А. Скороходов, О. А. Гаврилов]. – СПб. : Библия для всех, 2005. – 1423.

Список джерел

[Ф.] – Галицько-руські народні приповідки :у 3-х томах (6-и книгах) / [зібрав, упоряди. і пояснив др. Іван Франко]. — Львів, 1901–1910.

Список умовних скорочень

Воробл. – Вороблевичі, село дрогобицького пов.;
 Дрог. – Дрогобич, місто дрогобицького пов.;
 Заліщ. – Заліщики, містечко заліщицького пов.;
 Лучак. – др. В. Лучаківський;
 Мик. н. Дн. – Миколаїв над Дністром, містечко жидачівського пов.;
 Наг. – Нагуєвичі, село дрогобицького пов.;
 Папір. – Папірня, село теребовельського пов.;
 Сенеч. – Сенечів, село стрийського пов.;
 Яс. С. – Ясениця Сільна, село дрогобицького пов.
 Умовні скорочення відтворюємо так, як їх подає І. Франко в передмовах до різночасових (1901–1910) видань „Галицько-руських народних приповідок“.

В статье рассмотрены паремии лексикографического сборника „Галицко-русские народные пословицы“ И. Франко, образующие систему представлений респондентов о потустороннем мире. Важным сегментом верований определенного этнокультурного сообщества является интерпретация реалий потустороннего бытия, которое, согласно устоявшейся религиозной картине мира (в нашем случае христианства), регламентировано четкими правилами и законами, где превалирует закон Божественной справедливости.

Ключевые слова: паремия, микротекст, микротекст паремии, потустороннее, реалии потустороннего, эсхатология, эсхатологические представления.

The paper examines paroemias in I. Franko's lexicographic collection "Galician-Ruthenian Folk Proverbs" representing the respondents' system of ideas about the afterlife. An important segment in the belief system for a particular ethnocultural community is a correct interpretation of the realities of extraterrestrial life regulated, following the established religious view of the world (in this case Christianity), by strict rules and laws, that of divine justice being a permanent one.

Key words: paroemia, microtext, paroemiac microtext, afterlife, reality of the afterlife, eschatology, eschatological ideas.